

lande individualitet. Med allt vad gott som diagnoser åstadkommer (främst i form av anpassat stöd), följer dessvärre att toleransen för ”oförklarad olikhet” minskar och måste ”hanteras”. Frestelsen uppstår att anpassa aspirerande unga original till systemet istället för tvärt om. Den identitetsiver som florerar i alla sammanhang hämmar återväxten ytterligare genom att stärka *gruppens* definierande roll på bekostnad av individualitet.

DET FINNS MÅNGA anledningar till varför vi gärna återkommer till minnen av våra vanliga arbetsplatsers ovanliga individer. Utöver originalens mystik och livskraft har den integritet som ofta kommer hand i hand med deras kompromisslöshet en djup attraktionskraft. Samtidigt som avvikelser på ytan signalerar fara, känner vi på oss att excentrikerna i realiteten kan tillföra mod och trygghet.

Det är inte den välanpassade majoriteten med sin starka önskan att tillhöra gruppen och rädsla för att sticka ut, som är känd för att ha hjälpt judar och motståndsrörelser under andra världskriget. Den tyske litteraturkritikern Marcel Reich-Ranicki lär ha sagt att den polske skriftställare som med risk för eget liv gömde honom undan nazisterna gjorde det därför att ”världens mäktigaste man säger att dessa människor ska dö. Jag säger nej.” Man föreställer sig att det inte bara var på temat Hitler som skriftställaren var konträr – säkert ofta till omgivningens frustration.

FÖR OSS SOM SAKNAR vardagsoriginalens färgrikedom, med allt vad den för med sig av frustration, finns ett hopp. I vårt tidevarv av förutsägbarhet och *fake* har excentrikerna nämligen ett trumfkort på hand: deras glimmande autenticitet. I ett samhälle på en gång vattenkammad och polariserat ropar vi allt högre efter äkthet. De som känner sig kallade att exemplifiera det genuina är sällan *the real deal*, vilket vi omedelbart luktar oss till.

Hungern växer än mer eftersom en kritisk insikt pockar i det undermedvetna: autenticitet är en grundförutsättning för uppriktig mänsklig kontakt. I all den kantighet en excentriker må besitta finns något uppriktigt och solitt som inte låter sig tämjäs av en rekryterare eller definieras av en diagnos. Vi vet att vi inte bara behöver vardagsoriginalen som rollfigurer i underhållande anekdoter, utan som påminnelse om hur fria i uttrycket vi alla är. Egentligen. ✨



KINA

Sprickorna i muren

Kinas ekonomi har stora svagheter som kan leda till en allvarlig kris. Förutsägelse om kinesiskt världsherravälde kommer inte att slå in, skriver **Fredrik Sjöholm**.

DAGENS FRAMTIDSSPANINGAR kretsar ofta kring Kina. Landet har vuxit kraftigt sedan ekonomiska reformer började genomföras av Deng Xiaoping under slutet av 1970-talet och landets andel av den globala ekonomin har gått från 2 till 17 procent. Många spår att en ny kinesiskstyrd världsordning står inför dörren.

Att ett land med en något sänkt fri ekonomi och med långt över en miljard invånare kommer att vara betydelsefullt står utom allt tvivel. Däremot riskerar vi att än en gång, som med Japan på 1980-talet, göra misstaget att tro att de senaste decenniernas snabba utveckling kommer att fortgå oförändrat i framtiden. Den kinesiska ekonomin har svagheter som kan resultera i en allvarlig kris. Ett troligt framtidsscenario är därför att Kina kommer att gradvis uppleva sjunkande tillväxt och att landets del av världsekonomin kommer att

stabiliseras på en hög men inte dominerande nivå.

Den första svagheten är densamma som ibland framställs som en styrka – statens stora inflytande över näringslivet. Marknadsekonomi med ett relativt fritt näringsliv har historiskt varit det enda ekonomiska system som genererat varaktigt tillväxt och välbild. Det finns ingen anledning till att tro att detta har förändrats.

Även Kinas goda utveckling har varit ett resultat av reformer som liberaliserat ekonomin. Flera hundra miljoner kineser har lyfts ur bottenlös fattigdom av dessa reformer. Men trenden har vänt. President Xi Jinping har inte bara samlat mer makt till sig själv än någon företrädare sedan Mao Zedong, han har också lagt allt fler restriktioner på näringslivet. Så har till exempel de kommunistiska råd som finns i privata företag fått en starkare ställning. Vidare



FOTO:ISTOCK



Demografin utvecklas åt fel håll: de äldre blir fler och barnafödandet minskar.

FOTO: PHILIPPE LEJEANVRE / ALAMY

har regimen slagit ner på ett antal bolagsägare som kritiserat det kinesiska näringslivsklimatet. Det privata näringslivet som har stått för det mesta av tillväxten under de senaste decennierna möter alltmer osäkerhet och restriktioner.

DE STATSÄGDA FÖRETAGEN är många och oerhört betydelsefulla i Kina. Landet har ungefär 100 av världens 500 största företag. Av dessa är 85 procent statsägda och brottas med samma svårigheter som offentliga företag i resten av världen, med bristande incitament för effektivitet och förändringar. Dessutom är den politiska inblandningen i deras verksamhet mycket stor.

Detta har inte minst märkts i den ekonomiska politiken efter den globala finansiella krisen 2008–09. För en regim som i mångt och mycket legitimerar sitt maktmonopol med hög tillväxt är ekonomiska kriser ett hot. Om befolkningen inte upplever kontinuerligt stigande välfärd kan makten komma att utmanas. Därför lanse-



Konkursbo. Fastighetsbubbla på väg att spricka?

FOTO:ALYSONG/TT

rades ett gigantiskt finanspolitiskt stimulanspaket. Statsägda företag fick besked om att de gjorde bäst i att expandera sin verksamhet. Försäljning styrs av en efterfrågan som är svår att påverka men där-

För en regim som i mångt och mycket legitimerar sitt maktmonopol med hög tillväxt är ekonomiska kriser ett hot.

emot kan företag alltid öka sina investeringar i industriell kapacitet. Detta gjordes.

Även privata företag sattes under press för att investera i nya lokaler, maskiner och teknologi. Att få tillgång till mark, kapital och subventioner blir svårare för företag som inte följer regimens önskemål. En mängd beslut grundas på annat än rent företagsekonomiska principer och investeringsnivån som driver mycket av tillväxten är politiskt styrd. Kinesiska investeringar har under det senaste decenniet legat kring 45 procent av BNP. Som en jämförelse är investeringarnas andel av svensk BNP ungefär 25 procent.

SITUATIONEN FÖRVÄRRAS av att det politiska ledarskapets framtida karriär beror på den tillväxt som uppvisas i den stad eller region som man styr. Det är viktigt att visa på en hög tillväxt, helst högre än i andra delar av landet. Mer specifikt utformar regeringen regelbundna tillväxtplaner. Regionerna beslutar sedan om tillväxtplaner som tenderar att överträffa de centrala tillväxtplanerna. Inom regionerna gör sedan distrikt och städer sina egna till-

växtplaner och processen upprepas. Följden blir ett system där en uppblåst tillväxt planeras fram och verkställs.

Dessa massiva statsstyrda investeringar har lett till en stor industriell överkapacitet. Man har idag förmågan att producera mycket mer än vad man kan sälja på den inhemska eller den utländska marknaden. Detta leder i sin tur till en fallande avkastning på investeringar i näringslivet och till en betydande skuldsättning i kinesiska företag. Den exakta storleken på skuldsättningen är svår att uppskatta då transparens inte är något som direkt kännetecknar Kina och kinesiskt näringsliv. Internationella organisationer uppskattar att

skulderna ligger någonstans runt 200 procent av BNP, en siffra som är mycket hög i en internationell jämförelse.

Situationen är ohållbar och på ett eller annat sätt kommer en förändring att komma till stånd, antingen genom att statsägda företag sätts i konkurs vilket leder till arbetslöshet och social oro, eller genom att staten mer direkt tar över skulderna vilket kommer att innebära en stor finansiell börda och tränga undan andra offentliga utgifter.

Situationen med stora företagslån visar på en potentiell finansiell kris. Om dessa lån förfaller kan situationen bli akut i en finanssektor som enligt många rapporter redan har en mycket hög andel lån som aldrig kommer att kunna betalas tillbaka. Ytterligare belastningar på banksystemet kan få bubblan att brista.

PROBLEMEN I FINANSSEKTORN påverkas också av en överdimensionerad fastighetssektor. Mängder med kapital har investerats i ett snabbt växande bostadsbestånd och idag har Kina lika mycket bostadsyta per person som västeuro-

peiska länder, trots betydligt mindre inkomster. Även inom fastighetssektorn börjar problemen hopa sig, vilket har blivit tydligt med det nyligen uppmärksammade mångmiljardförlusterna i det stora fastighetsbolaget Evergrande. Många andra fastighetsbolag brottas med liknande problem. Problem i fastighetssektorn har redan fått några kinesiska banker att röra sig farligt nära konkurs.

Den sista svagheten i Kinas ekonomi är demografisk. Kinas befolkning blir allt äldre och utvecklingen går fort, mycket fort. Ettbarnspolitiken som infördes för drygt 40 år sedan uppnådde sitt syfte, vilket nu innebär att allt fler äldre ska försörjas av en allt mindre befolkning i arbetsför ålder. Myndigheterna har naturligtvis uppmärksammat problemet och övergett ettbarnspolitiken. Men barnafödandet förblir lågt och har under det senaste året till och med sjunkit. Den senaste statistiken visar att varje kvinna föder 1,3 barn, långt under de 2,1 barn som krävs för att befolkningen inte ska minska.

Om tio år kommer ungefär en tredjedel av befolkningen att vara över 60 år. Man närmar sig snabbt en situation som liknar den som råder i Japan. Skillnaden är att man når denna demografiska situation med betydligt lägre inkomster. Fortfarande lever i runda slängar hälften av Kinas invånare på mycket låga inkomster, runt 1 500 kronor i månaden eller mindre. Den demografiska förändringen kommer också att innebära stora påfrestningar för Kinas ekonomi. För det första kommer tillväxten att minska med en minskad arbetskraft. Vidare kommer offentliga utgifter att öka eftersom sjuk- och hälsovård ska tillhandahållas för en allt större mängd äldre kineser med större vårdbehov och med färre barn och släktingar som kan hjälpa till.

DET FINNS ALLTSÅ ett antal stora svagheter i det kinesiska samhällsbygget, svagheter som sannolikt kommer att påverka den framtida utvecklingen. En försiktig bedömning är att Kinas tillväxt kommer att avta och landets andel av världsekonomin stabiliseras. Man kan heller inte utesluta att utvecklingen slutar i en stor kris. Om detta sker kommer det sannolikt att få politiska effekter. Däremot ska man inte vara säker på att detta innebär ett mer demokratiskt Kina. Utvecklingen kan lika väl gå mot mer nationalism och ett än mer totalitärt styre. Endast en sak ter sig säker: Kina kommer att gå igenom stora förändringar det kommande decenniet som på ett eller annat sätt kommer att påverka oss alla. ✨



FOTO: ISTOCK

CHAMPAGNE

I var mans strupe

Champagne är inte längre något för fåtalet utan har blivit en global angelägenhet. Varför och hur reds ut av **Gunnar Sonesson**.

SVENSKARNA DRICKER mest Bollinger i världen, mätt per capita. Vårt intresse har ökat snabbt. I mitten av 1980-talet fanns det åtta champagner på Systembolaget. Idag finns det över fyrahundra, om man inkluderar beställningssortimentet. Vi är tia i världen beträffande faktisk volym, och per capita ligger vi ännu högre, förmodligen tvåa-trea. Hur kommer det sig?

En hel del kan tillskrivas Richard Juhlin, svensken som är världens främsta kännare av drycken. Under drygt fyra decennier har han gått igenom det mesta som produceras och producerats i Champagne, ”i samma anda som Carl von Linné gjorde med växtriket” som han formulerar det. Han har vid det här laget kategoriserat och kvalitetsbedömt över 13 000 olika champagner.